

De bijl aan de wortel van de boom

Voorganger: Ds. Heleen Weimar
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Psalm 1

Schriftlezing Evangelie: Lucas 3: 7-17 en 21-22

Inleiding

Prediking

Gemeente van Jezus Christus,

Mensen als bomen –dat is geliefde beeldspraak in de bijbel.

Zoals bomen wortelen wij in de aarde, maar reiken ook naar de hemel; zijn we materieel, maar ook spiritueel. Zoals bomen hebben we voedsel nodig, drinken we water op en nemen we ruimte in, maar brengen ook vruchten voort. Vruchten, waar anderen van leven, mens en dier; vruchten die ook weer nieuwe bomen voortbrengen. Zo reiken we naar de toekomst, leven we voor de lange duur.

Wanneer Johannes de Doper, na jaren van bezinning in de woestijn, in de openbaarheid treedt met ferme uitspraken als: 'De bijl ligt aan de wortel van de boom', dan doelt hij op de dreigende eindigheid van menselijk samenleven; het bedreigde voortbestaan van mensen-als-bomen.. Wie niet zo thuis is in de bijbel heeft wellicht als eerste associatie bij die uitspraak: de ontbossing en de onherstelbare vernietiging van het regenwoud. Als was het: 'De kettingzaag ligt aan de wortel van de boom.' Maar deze wereldwijde problematiek speelde in Johannes' tijd nog niet. Johannes heeft het over de duurzaamheid van sociale en geestelijke verhoudingen. Johannes vraagt of er wel vruchten aan de Geest groeien. Vruchten als gerechtigheid, gastvrijheid en geduld. Vruchten als eerbied, vreedzaamheid en eerlijkheid. Zo niet, dan is er voor de mensen-als-bomen geen toekomst. Dan moeten ze om. Om in de zin van omkeren (zich bekeren, anders gaan leven) of om in de zin van omgehakt worden.

Omgehakt worden... Wanneer het gaat om de strijd tegen het kwaad, dan zijn er in de bijbel twee lijnen te bespeuren. De 'zachte' lijn van 'kwaad straft zichzelf.' God heeft de wereld zo geschapen, dat het kwaad zichzelf teniet zal doen. Deze lijn vinden we vooral in de wijsheidsliteratuur, zoals het Spreukenboek. (Bijvoorbeeld: wie een kuil graaft voor een ander valt er zelf in... Of: eerlijk duurt het langst.) Kwaad doen is vooral domheid.

De harde lijn zegt: kwaad wórdt gestraft, door God, bij het komend oordeel. God grijpt in, God kan het niet langer verdragen. Deze lijn vinden we vooral bij de profeten.

De representanten van de eerste lijn hebben iets meer vertrouwen in het verantwoordelijkheidsbesef en het inzicht van mensen. Dat past misschien het meest bij ons levensgevoel

De vertegenwoordigers van de tweede, de harde lijn, komen met meer hartstocht op voor de sláchtoffers van het kwaad. Voor hen is er geen tijd om te wachten, tot boosaardige mensen tot inzicht komen. Voor de meesten is het al te laat. En wat is dan gerechtigheid?

Lucas 3: 9, Jansje Bouwman

Johannes uit zich in termen van de tweede lijn. Hij heeft het over het komend oordeel. Over vuur, waarmee de geduchte dag des Heren gepaard gaat.

Maar hoe het ook zij – in beide lijnen gaat het erom, dat het kwaad, het moedwillige of onzorgvuldige kwaad, de onverschilligheid of het aperte onrecht, geen toekomst schept, geen toekomst heeft; toekomst onmogelijk maakt En dat is een besef, dat wij momenteel zeer sterk herkennen.

Als er geen liefde heerst, geen mededogen is, geen rechtvaardigheid, geen onbaatzuchtigheid, dan heeft een samenleving geen toekomst.

Wat mij nu het meeste raakt in het verhaal van Johannes de Doper, is de oprechte vraag van de omstanders: 'Wat moeten wij doen?' Dat vragen de gewone mensen, maar ook de tollenaars en de soldaten.

Wat moeten wij doen? Waar die vraag niet murw, of boos, of zelfgenoegzaam ontweken wordt, maar in alle oprechtheid gesteld, daar breekt de toekomst open! Nu kan Johannes gaan spreken van wat er in de wet van Mozes staat en hoe dat toe de passen is op ieders persoonlijke leven. 'Wie twee stel onderkieren heeft, moet delen met wie er geen heeft, en wie eten heeft moet hetzelfde doen.' En tegen de tollenaars: 'Niet extra geld vorderen en dat zelf houden.' En tegen de soldaten: 'Niemand mishandelen, niemand afpersen of je laten omkopen.'

Wat moeten wij dóen? Wat moeten wij doen? In een gemeenschap als deze stellen wij wekelijks deze vraag, helpen wij elkaar te herinneren aan die vraag, helpen we elkaar bij het aanscherpen van die vraag, bij het zoeken naar antwoorden, stimuleren wij elkaar bij het doen van wat moet en kan. Opdat wij, mensen-als-bomen, vruchten blijven voortbrengen van gerechtigheid en barmhartigheid en liefde en vrede en vreugde en nog veel meer

Nico ter Linden vertelt in zijn bijbel voor kinderen ook over het optreden van Johannes de Doper. Of liever gezegd: Hij vertelt hoe Matteüs en Lukas samen bespreken, hoe ze het verhaal van Johannes de Doper zullen vertellen. Het begint zo:

'Maar nu moeten we nodig gaan vertellen hoe Jezus met zijn werk begon,' zei Matteüs.

'Je bedoelt dat hij gedoopt werd, in de rivier de Jordaan, door Johannes de Doper,' gaf Lukas ten antwoord. En dan vertellen ze over Johannes die uit de woestijn tevoorschijn komt om boeteprediker te worden. Dat hij riep: De koningszoon komt eraan. Ruim de rommel van je leven op. Denk je dat de koningszoon dat straks niet ziet, al die troep van jullie? ... Aan de vruchten kent men de boom.

Welnu, die boom van jullie brengt alleen maar rotte vruchten voort. De bijl ligt al aan de wortel van de boom. Als je niet oppast, komt de koningszoon hem binnenkort omhakken!'

Wanneer ze het hele verhaal hebben verteld, zegt Lukas tegen Matteüs: 'Nog even over die boom die de koningszoon zou omhakken, volgens Johannes de Doper. Ik heb Jezus nooit met een bijl gezien.'

'Ik ook niet', zei Matteüs. 'Jezus was milder dan Johannes de Doper. Jezus was meer iemand om tegen de eigenaar van de bomen te zeggen: "Alstublieft, geef die slechte boom nog een kans, hak hem nog niet om. Ik zal hem wat extra water geven en de grond eromheen nog eens omspitten en er mest op doen. Wees zo goed, heer, en laat die boom nog een jaar staan.'"

En na dit intermezzo vertellen Matteüs en Lukas dan ieder op eigen wijze over hoe ook Jezus door Johannes werd gedoopt. Wij lazen de versie van Lukas. Hij vertelt:

... toen Jezus was gedoopt en Hij aan het bidden was, werd de hemel geopend en daalde de heilige Geest in de gedaante van een duif op hem neer en klonk er een stem uit de hemel:

‘Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind Ik vreugde.’

Ieder jaar lezen we dit gedeelte, in deze versie of in de versie van één van de andere evangelisten, op deze tweede zondag in januari die de naam ‘zondag Doop van de Heer’ draagt.

Dit is een uitgelezen zondag om niet alleen over dopen te lezen, maar de doop ook te vieren, en gelukkig wordt de kleine Auguste vandaag ten doop gehouden. Deze zondag is ook het moment om stil te staan bij alle doopvieringen van het afgelopen jaar. Zoals er op de Voleindingszondag, de laatste zondag van het kerkelijk jaar, de gedachtenis van de gestorvenen is, zo is er op deze zondag ‘Doop van de Heer’ de gedachtenis van de dopelingen.

Juist op deze zondag beseffen we des te meer wat het betekent om gedoopt te zijn of te worden *in verbondenheid met Jezus*. Net als Jezus mogen ook de dopelingen zich geliefde kinderen van God weten. En net zoals bij Jezus zal de heilige Geest ook in hen werkzaam zijn.

Opdat de dopelingen op mogen groeien, of verder uit mogen groeien, tot betrouwbare bomen van mensen, wortelend in de aarde, reikend naar de hemel, vruchten dragend van gerechtigheid en liefde, van barmhartigheid en vrede, van gastvrijheid en oprechtheid.

Moge het zo zijn.

Amen.